

vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem (Heb. 10, 36). Necessaria quidem est quia tot difficultatibus, tentationibus, persecutionibus et adversitatibus vita christiana refertur, ut nisi continua patientia christianus instructus concedat, ad vitam æternam pervenire nequeat. O fratres, vultis regnum cœleste assequi? *Patientia vobis necessaria est*. Lex illa omnibus hominibus est posita: *si sustinebimus et conregnabimus* (2 Tim. 2). Qui inimici crucis sunt in hoc mundo, nunquam cum Christo regnabunt in cœlo; si vero contumelias, afflictiones, persecutiones et quæcunque in via mandatorum Dei dura et aspera occurrunt, patienter sustinerimus cum Christo, cum eo etiam in cœlo regnabimus. Igitur omnium virtutum et præsertim patientiæ exercitiis vacemus, ut æternam beatitudinem obtineamus. Amen.

DE SANCTISSIMO SACRAMENTO

CONCIO PRIMA.

Quomodo fiet istud? (Luc. 1, 34).

Credere oportet accedentem ad Deum (Heb. 11).

Magnum præteritis seculis, circa augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, Ecclesiam inter et dæmonem initum est prælium. Pugnavit dæmon per hæreticos et pugnavit Ecclesia per Doctores sanctissimos, per concionatores zelantissimos, ac per martyres constantissimos, qui purpureis sanguinis sui characteribus quidquid de Eucharistia credimus generosissime subsignarunt. Spiritu satanæ agitati Ecclesiam aggressi sunt Berengarius, Calvinus et alii hereticæ pravitatis sectatores, qui ecclesias vastaverunt, altaria deturbarunt et mysteria nostra prophanarunt

Dei vero spiritu succensi militarunt veri sanctæ Romanæ Ecclesiæ filii, qui convitia, verbera et ipsam mortem pro mysteriorum nostrorum veritate propugnanda sustinuerunt. Maxima certavit dæmon nequitia adversus Ecclesiam, quæ exinde gravissima est mala perpessa; maxima etiam præstitit fortitudine Ecclesia, quam veluti Salomonis lectulum, plures viri fortissimi ambierunt, *omnes tenentes gladios et ad bella doctissimi* (Cant. 3, 8); quæ tandem Doctorum suorum argumentis, principum suorum armis et martyrum suorum passionibus de hæresi triumphavit; tantusque ejus præsertim Gallia, exiit triumphus, ut nunc magna perfruat pace, suaque mysteria ubique libere celebret. Hæc ætate non in antris, at palam sacerdotes sacrificant; hoc ævo haud occiduntur qui ad Christum in Eucharistia honorandum conveniunt; hodie concionatoribus catholicis de Eucharistia dicentibus non parantur insidiæ, lingua non absconditur et mors non infertur. Itaque veniant, quæso, per totam hanc octavam auditores, quibus libere et quam utilissime juxta vires de dispositionibus ad Eucharistiæ debite recipendam adhibendis prædicabo. Cum Archangelus Gabriel Mariæ, Verbum æternum in ejus utero incarnandum nunciavit, protinus petiit illa ab angelo *quomodo hoc fieret: quomodo fiet istud?* Ego pariter dum angelico prædicatoris fungens munere, in hæc cathedra, de Verbo incarnato per Eucharistiæ sumptionem ad nos veniente locuturus appareo, mihi audire videor quotquot adstant fideles a me inquirentes, *quomodo ad illud debite recipiendum se præparare debeant, ac dicentes cum Maria: quomodo fiet istud?* Octo responsionibus huic petitioni satisfacere conabor. Hodie respondebo, *accedendum cum fide: credere oportet accedentem ad Deum* (Heb. 11). Cras, cum admiratione veniendum dicam: *mirabitur et dilatabitur cor tuum* (Isa. 50). Die Sabbati proximo, cavendum ab indigna communione respondebo; *qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit* (1 Cor. 11). Responsum dabo die dominica, quod tollenda sit omnia peccata per veram penitentiam: *penitentiam agite* (Matth. 3). Die Lunæ, quod ad dignam receptionem spirituali cultro omnia vitia, seu affectus pravi sint abscondendi: *statue*

cultrum in gutture tuo (Prov. 23). Die Martis, vitam in melius mutandam esse dicam: *mutaberis in virum alterum* (1 Reg. 10). Die Mercurii, affectu filiali suspirandum asseram: *antequam comedam suspiro* (Job. 3). Et tandem die ultima respondebo, quod quisque se disponere teneatur, quasi exiturus esset de hoc mundo: *dispone domui tuæ* (Isa. 39). Ecce octo dispositiones, quæ octo concionum materiam suppediabant. Incipiamus hodie a fide, qua credere debemus, Christum esse vere et realiter in Eucharistia. *Ave.*

Inter omnia fidei nostræ mysteria augustissimum Eucharistiæ Sacramentum per excellentiam *mysterium fidei* vocatur. Verum est, Christi Incarnationem, Resurrectionem et Ascensionem esse fidei mysteria; nullus quoque dubitat, quin personarum Divinarum Trinitas sit magnum mysterium fidei; multa etiam alia nobis credenda proponuntur mysteria, quæ nullo modo mente concipi et comprehendi possunt. Tamen sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum *mysterium fidei* specialiter dicitur, quoniam licet ad omnia supernaturalia mysteria fides requiratur, multo tamen necessarius videtur ad hoc Sacramentum, tum propter innumeras quæ circa illud menti nostræ sese offerunt difficultates; tum quia in aliis mysteriis ea solum credimus, quæ non videmus, et in isto unum videmus et aliud credamus necesse est. Omnia in hoc sanctissimo Sacramento fide credenda percurrere hodie mei non est animi: de sola disseram reali Christi præsentia in Eucharistia, quæ credenda est 1. fide firma et constante; 2. fide animosa et triumphante; 3. fide efficaci et operante.

I PARS.

Fide firma credendum est, Christum esse realiter in Eucharistia.

Primis Ecclesiæ sæculis, antequam Eucharisticus panis fidelibus distribueretur, alta voce clamabat Diaconus: *accedite*

cum fide (S. Gregor. *Dial.* 2). Laudabilis hæc modo obsolevit consuetudo; etsi vero non clamet jam diaconus, clamant tamen Prophetæ, clamant Concellia, clamant summi Pontifices et sancti Patres, accedendum cum fide. Clamori autem eorum clamorem meum adjungo totisque affectibus clamo, accedendum esse cum fide, ac firmiter credendum, Christum vere et realiter contineri in Eucharistia, quia ipse est Deus fidelis, verax et omnipotens: ipse est 1. Deus fidelis, qui promittit; 2. Deus verax, qui asserit; 3. Deus omnipotens, qui perficere potest quod asserit et promittit.

1. Aliquanto ante sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti institutionem, discipulis suis promisit Christus se illis daturum carnem suam ad manducandum: *panis*, inquit, *quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita* (Joan. 6). Non dixit Christus, Eucharisticum panem, quem daturus erat, carnis suæ esse figuram; dixit ipsammet esse carnem suam; *non dicit*, ait Theophylactus, *panis quem ego dabo, figura est carnis, sed caro mea est*. Et ut omnem dubitandi locum tollat Christus, explicat clarius quæ sit illa caro, quam daturus est ad manducandum, dicens, esse eandem quam in cruce daturus est pro mundi vita: *panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*; quasi diceret: hæc caro quam daturus sum ad manducandum, non est caro imaginaria, metaphorica et in figura; sed est eadem caro mea, quam in crucem et mortem quoque tradam pro mundi vita et salute: *panis, quem ego dabo ad manducandum, est illa ipsa caro mea, quam in mortem pro mundi vita daturus sum* (Euthym.). Ecce quid promiserit Christus; cum ergo pollicitus sit, se vere daturum carnem suam ad manducandum, nullo modo est dubitandum, nec ullatenus vacillandum, at firmiter credendum, vere et realiter Christi carnem et ipsum Christum esse in Eucharistia, in qua illum recipimus et manducamus. Christus nequaquam se gerit sicut homines nebulones et mendaces, qui promissa fallentes unum promittunt et aliud faciunt; est ipse Deus fidelissimus, qui certo stat promissis: *fidelis autem Dominus est* (2. Thes. 3). Propterea cum promiserit Christus, daturum seipsum nobis in Eucharistia,

omnino firmiter credendum, tantaque fides est adhibenda Christo promittenti, ut plus ejus, quam oculorum nostrorum testimonio sit fidendum: *si tuorum oculorum testimonium fidele putas, testimonium Dei majus est* (D. Bern. serm. 77 in Cant.). Certum est, quod si corpore oculis in Eucharistia Christum quis videret, eum ibi presentem firmiter crederet; jamvero, ait D. Bernardus, plus Christi promittentis, quam oculorum nostrorum testimonio credendum est. Credamus ergo, Christum vere et realiter esse in Eucharistia, quia ipse fidelis Deus qui promittit; firmiter etiam credamus, Christum esse vere et realiter in Eucharistia, quia ipse est Deus verax, qui hoc asserit.

2. Promiserat Christus, daturum se nobis ad manducandum; nec multo post id quod pollicitus erat, adimplevit: adstantibus enim apostolis, « accepit Jesus panem et benedixit, ac fragit, deditque discipulis eius et ait: accipite et comedite: hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis, dicens: bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum (Matth. 26) ». Non dixit Jesus: hæc est figura corporis mei; asseruit ibi esse corpus suum: hoc est corpus meum. Neque dixit etiam Jesus: hæc est figura sanguinis mei; simpliciter asseruit ibi esse suum sanguinem non imaginarie, at realiter et eundem quem in cruce fusurus erat: hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur. Quid clarius? Pharisei tamen non valentes percipere, Christum vere et realiter contineri sub speciebus Eucharisticis, de hoc dubitarunt. Christus autem quæ dixerat, iterum atque iterum asseruit et juramento confirmavit, dicens, quod nisi carnem ejus manducarent, ejusque sanguinem biberent, vitam æternam non consequerentur: dixit eis Jesus: Amen, Amen dico vobis; nisi manducaveritis carnem Filii hominis et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis (Joan. 6). Ecce quid asserat Christus, qui non ambigue, non figurative, nec amphibologice loquitur; ideo cum asseruerit, se vere et realiter esse in Eucharistia, de hoc nullo modo dubitandum, imo vero firmissime credendum est:

quoniam ille dixit: hoc est corpus meum, nulla dubitatione teneamur, sed credamus, inquit sanctus Chrysostomus (hom. 60 ad pop.). Cum Christus ipse affirmet, atque dicat de pane; hoc est corpus meum, quis deinceps audeat dubitare? ait S. Cyrillus (Catech. 4). Itemque sanctus Ambrosius inquit; ipse Dominus testificatur nobis, quod corpus suum accipimus et sanguinem, nunquid debemus de ejus fide et testificatione dubitare? (l. 4 de Sacr.). Certe non est quod dubitemus; Christus enim est suprema veritas, qui mentiri nequit; impossibile est mentiri Deum (Heb. 6); ideo cum se vere et realiter in Eucharistia presentem asserat, nullum in mentibus nostris remanere debet dubium; hoc firmiter credamus necesse est. Familiari utitur argumento S. Bernardus, ut hanc suadeat veritatem. Si, inquit, credamus Galeno in his quæ ad humani corporis constitutionem spectant; si Ptolomeo fidem adhibeamus in his, quæ ad motum, figuram, magnitudinem et influxum astrorum attinent; si in rebus philosophicis Aristoteli et in arte eloquentiæ Ciceroni fidem tribuamus; quanto majori jure credendum Christo, qui se in Eucharistiæ Sacramento contineri asserit? Cur non magis credimus Deo, qui vult hoc Sacramentum esse corpus suum (serm. de Ss. Sacram.). Aliud hic simile adducit argumentum S. Augustinus, dicens: multa nunquam vidimus, quæ tamen esse credimus, quia hæc esse ab hominibus didicimus; credimus verbi gratia esse unum aliquod regnum quod vocatur Hispania et esse unam aliquam urbem quæ Roma dicitur: credimus etiam esse avem quæ appellatur phoenix et quoddam esse animal quod nominatur elephas; eaque credimus, non quod viderimus, sed quia ea esse ab hominibus audivimus: si autem fidem adhibeamus hominibus hæc, et alia multa referentibus; cur non firmius credemus Christo se sub eucharisticis speciebus latentem asserenti? cur non magis credimus Deo, qui vult hoc Sacramentum esse corpus suum? His duobus argumentis tertium subjungo, quod desumo ex motivo fidei nostræ, quod non est aliud, quam autoritas Dei revelantis, seu Deus ipse in quantum revelans; cur enim credimus originale peccatum baptismo ablui, Verbum æternum humanam

carnem assumpsisse, tres esse in divinitate personas, Patrem esse innascibilem, Filium a Patre procedere, Spiritum Sanctum communi Patris ac Filii spiratione produci et alia fidei mysteria? hæc omnia credimus, quia Deus, qui est suprema veritas, ea revelavit; omnia haud dubie ex illo motivo credimus. Dicat nunc quis, an sit aliquod fidei mysterium, quod Deus asserat et expressis revelaverit, quam existentiam Christi in Eucharistia? Nullum; non enim ita clare revelavit divinitatem Filii, processionem Spiritus Sancti, existentiam suam ab æterno, baptismi virtutem et alia fidei mysteria: nunquam tam clare locutus est, quam in institutione Eucharistiæ; ut enim referunt Evangelistæ Matthæus, Marcus et Lucas positive et clare et expressis terminis declaravit et asseruit corpus suum esse in Eucharistia, dicens: *accipe et manducate: hoc est corpus meum*; quapropter cum Christus, qui verax est, hoc asserat, ei firmiter credendum; eique firmissime quoque assentiendum eo quod *ipse sit Deus omnipotens, qui hoc facere potest, quod promittit et asserit*.

3. Cum Mariam Christi matrem fore prænunciabat Gabriel, non facile cognovit Deipara, quomodo ipsa simul mater et virgo esse posset. Mysterium explicavit angelus et quomodo hoc fieret, enarravit; ut autem omnis dubii, omnisque suspitionis umbram e Virginis corde tolleret, conclusit dicens, quod licet hoc facile concipi nequiret, hoc tamen Deo minime fore impossibile: *quia non erit impossibile apud Deum omne verbum* (Luc. 1, 37). Altissimum similiter est Eucharistiæ mysterium nec facile concipi potest; quomodo Christus sit realiter in Eucharistia, quomodo in cælo simul sit et in Sacramento, quomodo totus in tota et totus in qualibet hostiæ parte existat, quomodo accidentia remaneant sine subjecto et quomodo Christi corpus sit in loco sine extensione locali; jamvero hæc et fere omnia alia evanescent dubia, si perpendamus, Christum esse omnipotentem, nilque ei esse impossibile; *quia non erit impossibile apud Deum omne verbum*; itaque cum Christus se in Eucharistia esse asseruerit, et hoc facere poterit, ipsum vere et realiter in Eucharistia esse firmissime credendum est. Ut hujus

mysterii veritatem suadeant sancti Patres, varios et portentosos divinæ omnipotentis effectus proponunt. Sanctus Cyrillus Christum in nuptiis Canæ Galilææ aquam in vinum mutasse ait; ex quo a pari vinum in proprium sanguinem mutare potuisse infert (Catech. 4 mystag.). Sanctus Ambrosius (*de iis qui myster. init.* 9) a Christo, ut Verbo, creatam totius mundi machinam, Moysi virgam in serpentem immutatam ac ab omnipotenti ejus manu innumerata miracula manasse dicit; ex quo concludit, quod si hæc a Christo facta sint, multo magis credendum, quod sub speciebus Eucharisticis seipsum collocare potuerit. Dicunt alii, quod sicut Christus maternitatem et virginitatem in Maria conjungere valuit, ita et sub panis speciebus corpus, et sub speciebus vini sanguinem suum ponere potuit. Hoc certe potuit Christus, qui est omnipotens; hoc potuit Christus, cui, ut ait sanctus Joannes, a Patre æterno communicata est omnipotentia: *sciens quia omnia dedit ei Pater in manus* (Joan. 13, 3); cum ergo Christus se in Eucharistia esse dixerit et hoc facere potuerit, firmissima fide credamus oportet, ipsum vere et realiter contineri in Eucharistia: *et hoc etiam credendum est fide generosa et triumphante*.

II PARS.

*Fide generosa et triumphante credendum est,
Christum esse realiter in Eucharistia.*

Corde nostra fides prima subit, ut nos ad gratiam Spiritus Sancti recipendam disponat; unde fidem, *antistitam templi quod Spiritus Sanctus subit*, vocat Hieronymus (*dial. cont. Lucif.* 4). Hæc autem fides, quæ Spiritum Sanctum ad nos venientem anteit, Christum etiam in Eucharistia se nobis dantem præcedere debet; ipsum enim ibi vere et realiter presentem credere debemus, non solum fide firma, verum et fide generosa ac triumphante, quæ triumphet *de visu*, qui com-

primendus est; *de intellectu*, qui captivandus est; *de spiritu particulari*, qui sacrificandus est.

1. Cum Thomæ Christum a mortuis surrexisse nuntiaturum est, pertinaciter incredulus respondit hic Apostolus: *Nisi videro, non credam*. O Thoma, tuo crede magistro, qui tot te præsentè operatus est prodigia; crede Christo, qui post tres dies se resurrecturum promisit; crede Mariæ Virgini; crede Magdalena, crede Apostolis qui Christum a mortuis surrexisse asserunt: *nisi videro, inquit, non credam*. O quam incredulus Thomas! ac similiter, o quam increduli sunt omnes hæretici! Thomas videre noluit, ut crederet, et innumeri hæretici, nisi viderint, credere renuunt: dicit Christus se esse realiter in Eucharistia, et hi non credunt, eiusque verba in deteriorum sensum detorquent. Concilia œcumenica, summi Pontifices, necnon sancti Patres unanimiter asserunt Christi verba non figurative, verum literaliter intelligenda, ac pròinde ipsum vere et realiter esse in Eucharistia; hi tamen pertinaciter credere renuunt, nec unquam credent nisi videant; ipsorum quilibet cum D. Thoma ait: *nisi videro, non credam* (Joan. 20). E contra in hoc mysterio nullatenus consulendi sunt oculi; de hoc Sacramento juxta illa quæ exterius videmus minime judicandum; fide generosa aliud ab eo, quod oculo corporeo cernimus, credendum est: *quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides*. Vides in hoc Sacramento speciem panis et panem non esse credendum est. Vini speciem vides et credendum non esse vinum: Christi corpus et sanguinem non vides, et ibi Christi corpus et sanguinem esse credendum est. Fides enim, ut ait S. Augustinus, *est credere quod non vides* (ser. 27 de verb. apost.). Fides non est credere aliquid quod videmus, et quia illud videmus, vera fides est credere quod non videmus, quia Deus illud revelavit: *fides ex auditu* (Rom. 10); idcirco cum Christus revelaverit se esse realiter in Eucharistia, non fiendum oculis, qui illum non vident; ipsi comprimendi sunt, et fide generosa ac triumphante Christum ibi vere et realiter esse credendum. Omnes sensus esse fallibiles ait Chrysostomus: *sensus noster deceptus facillimus est* (hom. 23 in Matth.). Quod præcipue

de visu comprobatur; si enim ex visu de solis magnitudine judicemus, eum mola asinaria minorem esse censebimus; si baculus in aquam semimergetur, visui curvus, vel fractus apparebit, licet rectus sit et integer. Turris quadrata, multumque distans, visui rotunda videtur; ex quo patet in his et aliis multis visum faciliter decipi. Multoque magis fallitur in spiritualibus et supranaturalibus; non enim ejus est cognoscere, an Deus sit in mundo, an anima sit in corpore, et an Christus sit in Eucharistia: hujusmodi sunt extra sphaeram activitatis oculorum, qui, ut ait Doctor Angelicus, *de accidentibus sibi notis tantummodo judicant* (hom. de Euch.). Verum est, oculos, si sani sint, de objecto materiali haud nimium distanti saltem quoad exteriora judicare posse, et sic oculi judicare, seu recte cognoscere valent magnitudinem, figuram et colorem hostiæ; interna autem non penetrant, nec cognoscunt, an sub speciebus hostiæ consecratæ habeatur Christi corpus, vel substantia panis: si de hoc ex aspectu judicaremur, falleremur et in errorem caderemus. Ideo cum oculi sint fallibiles et facile decipi et decipere possint, fide generosa de iis est triumphantum, ut credamus Christo dicenti se esse in Eucharistia: *hoc est corpus meum*. Et hoc etiam credere debemus fide generosa, *quæ triumphet de intellectu*.

2. Cum Christus carnem suam ad manducandum se datum asseruit, Pharisei, intellectus sui acie hoc mysterium capere non valentes, dixerunt: *quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* (Joan. 6). Non advertabant, quod *quæ exsuperant rationem, sola indigent fide*: nondum probe sciebant, quod *obedientiam fides exigit, non curiositatem*, ut ait Chrysostomus (in ep. ad Rom. hom. 7); igitur curiose quærebant quomodo nobis dare se posset ad manducandum: *quomodo?* Eadem curiositate laborant hæretici et impii: quomodo, inquit, fieri potest, Christum sub parva hostia, imo sub quavis hostiæ parte totum esse et remanere? quomodo, ajunt, virtute quatuor verborum e cælis descendit Christi corpus, et in manus venit sacerdotis? quomodo verborum illorum vi, tota panis in totam corporis Christi substan-

tiam convertitur? quomodo unum et idem corpus uno et eodem tempore in mille hostiis consecratur, et in mille locis dissitis esse potest? quomodo accidentia sine subjecto manere valent? ac quomodo quantitas, color, sapor et odor panis esse possunt sine pane? hi instar Phariseorum dicunt: *quomodo?* Jamvero hoc mysterium ratione naturali non est scrutandum: non est curiose dicendum, quomodo? *ne queramus quomodo*, inquit sanctus Cyrillus Alexandrinus; *quomodo non cogitemus, aut proferamus; judaicum enim hoc verbum est et extremi supplicii causa* (in Joann. 4, 18). Non utique dicendum, quomodo? verum fide generosa credendum Christo dicenti: *accipite et manducate, hoc est corpus meum*. Non enim dixit Christus, accipite et examinate; ait, *accipite et manducate*; ne ergo examinemus, sed credamus: non dicamus, quomodo? sed captivemus intellectus nostros in obsequium fidei, et sicut captivus non debet a domino suo rationem querere eorum que jubet, ita et rationem non petamus a Christo instituyente Eucharistiam. Non dicamus quomodo? tota ratio nostra sit revelatio divina: cui innitentes, fide generosa credamus, Christum esse in Eucharistia, quoniam ipse dixit: *hoc est corpus meum*. Judæos, curiose nimis inquirentes quomodo Christus sit in Eucharistia, modo mirabili arguit S. Cyrillus Alexandrinus. O Judæe, inquit, si a me petas, quomodo Christum possit carnem suam dare nobis ad manducandum, a te vicissim inquiri, quomodo Moysi virga in serpentem mutata sit? quomodo aqua in sanguinem conversa sit? quomodo, percussa petra, fluxerint aquæ? quomodo sicco vestigio mare trajeceris? Dic, inquit, o Judæe, quomodo hæc facta sint: certe hæc explicare nequires, et tamen illa credis; cur ergo similiter Christo dicenti se esse in Eucharistia non credes, licet illud mysterium non concipias? certe istud credendum est sicut cetera, nec dicendum, quomodo? Ecce sancti Cyrilli rationem adversus Judæos; qua ut adversus incredulos christianos utar, sic argumentor. Queris, o christiane, quomodo possit Christus carnem suam dare ad manducandum? et ego a te exquiro, quomodo Deus sit simul trinus et unus? quomodo sit æternus

et immensus? quomodo anima rationalis sit tota in toto corpore et tota in qualibet corporis parte? et ut ad faciliora descendam, dicito mihi, o christiane, quomodo et quibus finibus magnes ad se ferrum trahat? quomodo basiliscus solo visu eum occidat, quem prius viderit, quam sit ab eo visus? quomodo Salamandra ab igne non consumatur, ac quomodo navis magno impetu procedens, a pisciculo, remora dicto, subito detineatur? (1). Et ut magis adhuc humani intellectus elucescat infirmitas, a te peto, o christiane, an scias ex quo conficiatur formica, vel vilis quidam vermiculus? an cognoscas, ex quo constituitur unius muscæ pes, festuca una, imo et lutum quod pedibus calcas? constituuntur ne hæc ex punctis, vel partibus in infinitum divisibilibus? quæ est rerum illarum materia et forma? certe hæc concipere nequis; propter quod cum ita debiles et infirmi sint intellectus nostri, ut hæc communia et facilia concipere non valeant; quanto debiliores reputandi et infirmiores ad altissimum Eucharistiæ Sacramentum concipiendum? pro certo ibi noster hebescit animus; et ideo non dicendum, quomodo? at genere captivandus intellectus noster in obsequium fidei. Non dicendum, quomodo? simpliciter credendum Christo dicenti, se esse in Eucharistia. Non dicendum quomodo? credendum est fide generosa, quæ triumphet de intellectu: *et quæ triumphet de spiritu particulari*.

3. Omnes fere Hæresiarchæ, argumentorum vi ad silentium redacti, spiritu privato ipsis contrarium inspirante et testificante, se tegunt. Cum ad confutandos illorum errores manifesta Conciliorum generalium decreta, aperta Ss. Patrum placita, et rationes indissolubiles adducuntur, se, iis rejectis, spiritui privato contrarium dietanti credere profitentur. Cum Abaylaro

(1) Tria prædicta portentæ, que retroactis sæculis laudabantur, haud amplius agnoscit recens scientia nature; neque, his demptis, deficit argumentum deductum ex innumeris misteriis que in rebus naturalibus perspicuntur, quin comprehendantur; seu esse noscuntur, quin earum essendi modum mens valeat explicare humana. N. E.

objiciebatur, sanctos Patres et omnes penitus homines hæreticæ ejus doctrinæ adversari, respondebat ipse: *omnes sic; ego autem non sic*. Eodem spiritu commotus Lutherus, sanctorum Patrum doctrinæ conviciabatur, ut suam extolleret, eique pertinaciter adhereret: Chrysostomus, inquebat, verbosus est; Augustinus est ingeniosus; Hieronymi cerebrum a jejuniis debilitatum est; hi suo modo senserunt, et ego alio: *omnes sic, ego autem non sic*. Simili etiam spiritu ductus Calvinus, ait, Christum non esse realiter in Eucharistia; Christo corpus et sanguinem suum in Eucharistia esse asseranti non credit, Ecclesiam Romanam Christum ibi esse docentem contemnit; et si ei dicatur sanctos Ecclesiæ Patres idem sentire, respondebit ille: *ego autem non sic*. Ecce spiritum Calvini; ecquis credat, quod hujus homuncionis spiritus nostræ fidei regula esse debeat? quis arbitretur privatam Calvini spiritum esse primum totius orbis christiani mobile, a quo omnes fideles regi teneantur? seu potius, quis non censeat diabolicum, ridiculum et imaginarium hujusmodi spiritum? non enim nos in materia fidei a proprio et privato rationis instinctu, verum a fide divina dirigi et gubernari debemus. Equidem sensuum errores corrigat emendata ratio; rationis errores fidei divinæ luce emendandi sunt: *ideo nos fideles apellamur*, inquit Chrysostomus, *ut humanarum cogitationum vilitate contempta, ad fidei altitudinem eavalamus* (hom. 24 in Joan.). Itaque privato huic non fidamus spiritui, et sicut olim Isaac Deus sibi sacrificari petiit, privatam hunc ei sacrificemus spiritum; non credamus, quod hic dictat spiritus; fide animosa, ac de hoc spiritu triumphante credamus Christo asserenti se vere et realiter esse in Eucharistia: *hoc est corpus meum*. Postremo hoc credendum est *fide efficaci et operante*.

III PARS.

Fide efficaci et operante credendum est, Christum esse realiter in Eucharistia.

Cum fides sine operibus mortua sit, fidem nostram opera comitari, aut subsequi debent. Non sufficit dicere, *credo*; fides operibus manifestanda est: *ostendam tibi ex operibus fidem meam* (Jac. 2). Tanta inter fidem et opera extat connexio, ut fidei, si vera sit, respondere debeant opera; ut enim ait S. Gregorius, *ille veraciter credit, qui exercet operando quod credit* (ho. 38 in Evang.). Unde si peccata pœnitentia deleri credamus, pœnitentiæ operibus est vacandum; si Christo inimicorum amorem præcipienti fidem adhibeamus, non odio habendi, imo sincere diligendi sunt; et si credamus Christum vere et realiter esse in Eucharistia, eum ibi præsentem credamus oportet, non fide speculativa et otiosa tantum, verum fide efficaci et operante, quæ inducat 1. ad eum visitandum devote; 2. ad eum adorandum humiliter; 3. ad eum recipiendum frequenter.

1. Credis, inquit, o Christiane, Christum esse realiter in Eucharistia; credis ibi eundem esse Christum, qui in Virginis utero recubuit, eundem qui pro nobis in cruce mortuus est et eundem qui nunc in cœlis cum Angelis regnat; credis hoc, secus esses hæreticus et æternis suppliciis dignus. Si ergo Christum præsentem realiter in Eucharistia credas, cur non eum sæpe et devote visitas? Dixit ipse: *deliciæ meæ esse cum filiis hominum* (Prov. 8, 31); cur ergo ad illum in tabernaculis existentem non vadis? cur non illum ibi devote et sæpe invisis? Audisti eum dicentem: *venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis* (Sap. 8); cur ergo tu, o Christiane, qui innumeris gravaris infirmitatibus, ad eum non vadis, qui sanat omnes infirmitates tuas? scis, quod non habet amaritudinem conversatio ejus; cur ergo ad eum non advolas, ut eum ipso

verseris, ut coram illo cor tuum effundas, et ut ei debita servitutis officia persolvas? Certe Christum in Eucharistia existentem sæpe, pie et religiose non visitas, quia eum ibi esse non perfecte credis: si enim Deum, Creatorem et Redemptorem tuum ibi inveniri perfecte crederes, profecto illum crebro et devote visitares; eja, Christiane, fac ut tua, quæ usque modo languit fides, in posterum fervida sit et ad visitandum Christum in Eucharistia residentem te alliciat. *Opus est*, inquit S. Ambrosius, *volenti cælum possidere, fidem operibus comitari* (in ep. ad Heb. 4); cum igitur credas Christum esse in Eucharistia, fidem tuam ita comitentur opera, ut eum ibi frequenter et devote visites. In Eucharistia Christum vere ac realiter contineri firmissime credebatur Seraphicus Pater S. Franciscus; et ut fidem suam operibus manifestaret, ad eum indesinenter anhelabat, necnon sæpissime ac devotissime non solum in domesticis, verum et in campestribus, ac in pauperulis Ecclesiis eum visitabat. Tanta aliorum multorum sanctorum erga sanctissimam Eucharistiam fides extitit, ut in templis, imo et in altaris suppediteo decumberent, ac ab Ecclesiis rarissime discederent; ibi pascabant, ibi cubabant, ibique manebant die ac nocte. Alii plurimi sancti viri, cum ob infirmitates, ob nimiam distantiam, aut ob negotiorum multitudinem ad Ecclesias Christum invisuros se conferre non valerent, eum mente et corde pluries qualibet die visitabant, ac eodem modo erga eum afficiebantur, quo si in Ecclesiis fuissent. O Christiane similem habeto fidem, et si Christum credas esse in Eucharistia, ita credas, ut eum frequens visites: ita efficax et operans si fides tua, ut te inducat ad eum visitandum sæpe et devote, et ad eum adorandum humiliter.

2. Christum in Eucharistia mansurum spiritu prophetico prævidens regius Vates summo affectu ad eum ferebatur. Unde modo dicebat: *quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, concupiscit et deficit anima mea in atria Domini* (Ps. 85); modo agebat: *quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus* (Ps. 41); et modo clamabat: *quando veniam et apparebo ante faciem Dei*. Opta-

bat quidem propheta ad templum venire, ut Deum laudaret et adoraret, non ut garriret, aut nugaretur; *adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo* (Ps. 137). O Christiane, si Christum in Eucharistia esse credas, ad Ecclesias propera, ad Ecclesias advola, non ut ubi confabuleris, non ut ibi familiaris tuæ negotia pertractes, non ut de omnibus quæ in civitate fiunt disseras, non ut videaris et videas; veni ut ibi Christum humiliter adores, et cum propheta dicas: *adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo*. Cum Christus idem sit in cælo et in Eucharistia, idem hic et illic ei debetur honos; iidem angeli, qui in cælo Christum adorant, ad nos etiam descendunt, ut eum in Eucharistia adorent: *assistunt Cherubim, descendunt Seraphim, qui senis alis præditi vultus demittunt* (Chrysost., *hom. de mensa et judic.*). Cælestes illos imitemur spiritus, mente Christum contemplerur in cælo, ibique eum adoremus; pariterque Ecclesias frequenter adeamus, ut ibi Christum Salvatore mente et corpore adoremus; *adora et communica*, inquit Chrysostomus (*hom. 6 ad pop.*). Non mirum, sacramentarios Christum in Eucharistia non adorare, cum eum ibi præsentem minime credant. Tu vero, o Christiane, qui Christum in Eucharistia reipsa præsentem confiteris et profiteris, ad ipsum adorandum frequentissime accedere debes. *Nihil prodest verbis proferre fidem et factis deserere veritatem*, inquit Augustinus (*serm. 1 de defunct.*); itaque si Christum in Eucharistia vere adesse credas, tuam operibus ostende fidem, fidesque tua ita efficax sit, ut te inducat ad illum humiliter adorandum: *ac etiam ad eum recipiendum frequenter*.

3. In nascentis Ecclesie primordiis tanta et tam efficax erat erga SS. Eucharistiam fides et devotio, ut singulis diebus fideles communicarent: idque in primitiva Ecclesia, quando magna vigeat devotio fidei christianæ, statutum novimus, ut quotidie fideles communicarent. Unde Anacletus Papa dicit: peracta consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus; sic enim et Apostoli statuerunt et sancta Romana tenet Ecclesia. Primus ille fidei fervor paulatim elanguit, et hac

etate innumeri vix semel in anno communicant; credunt, in-
quunt, Christum in augustissimo Eucharistiæ Sacramento esse
ac manducari, et tamen ad illum recipiendum quam rarissime
accedunt. O frater, si Christum in Eucharistia esse credas, fides
tua sit efficax, teque ad illum frequenter sumendum inducat.
Audi sanctos Tridentini Concilii Patres te monentes et hor-
tantes ad talem realis Christi in Eucharistia presentiae fidem, ut
ad illum frequenter sumendum pertrahat. Paterno affectu ad-
monet sancta Synodus, hortatur; orat et obsecrat per viscera
miseri cordiæ Dei nostri, ut omnes et singuli qui Christiano
censentur nomine, hæc sacra mysteria corporis et sanguinis
ejus, ea fidei constantia et firmitate, ea devotione ac pietate
credant et venerentur, ut panem illum supersubstantialem fre-
quenter, imo vel quotidie suscepturi accedant. Non ait Conci-
lium, ita credere debere fideles, ut raro sumant; optat ut
frequenter suscipere possint. Ad frequentem Eucharistiæ
sumptionem hortantur nos quotquot hac de materia scripsere
Doctores Catholici et optaret sancta Synodus, ut singulis Missis
fideles adstantes non solum spirituali affectu, verum sacramen-
tali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent. Optaret
etiam sanctus Augustinus, ut omnes fideles ita perfecte viverent,
ut quotidie Christum in Eucharistia sumere digni haberentur;
sic vive, ut quotidie merearis accipere (serm. 18, de verb.
Dom.). Id unum ego optarem, ut omnes Catholici perfecte Chri-
stum in Eucharistia presentem crederent; nec enim hoc ab aliquo
perfecte credi potest, quin ad eum sapissime et ferventissime
sumendum moveatur. Itaque, o fratres, languentem et forte
mortuam in cordibus vestris excitare fidem; dicat quisque ve-
strum: *Domine adauge nobis fidem* (Luc. 17, 5); habeat quis-
que fidem firmam et constantem, fidem generosam et trium-
phantem, fidem efficacem et operantem; et in die iudicii dicet
ei Christus: *fides tua te salvum fecit*. Amen (Marc. 10).

CONCIO SECUNDA.

Quomodo fiet istud? (Luc. 1).

Mirabitur et dilatabitur cor tuum (Isaïæ 60, 5).

Mirabilia quidem omnia Dei sunt opera, nec quisque cœlum,
terram, mare et quævis creata serio contemplari potest, quin
in admirationem rapiatur et quin cum regio Propheta clamet:
mirabilia testimonia tua, Domine (Ps. 118). Deus autem, qui
in orbis opificio se mirabilem exhibuerat, majorem in Verbi in-
carnatione cunctis præbet admirandi materiam; cum scilicet
magnus sit parvus, Deus fit infans et Creator creatura, ac
cum sine ulla substantiæ confusione *Verbum, anima et caro*,
ineffabili vinculo in personæ unitate coniunguntur. Uterius
innovantur signa, augentur mirabilia, multiplicantur Dei mi-
racula, dum Verbum caro factum in Eucharistiæ se sistit Sa-
cramento, quod hodie admirantes contemplaturi sumus: *mira-
bitur et dilatabitur cor tuum*. Cum altitudinem, variosque
maris æstus concipere nequiret Chrysippus philosophus, in illud
nescio quo spiritu præcipientem se dedit, dicens: *o abyssus, cum
te capere non valeam, tu me recipe*. Profunda quidem abyssus
et mare magnum est Eucharistia, cujus mysteria humanus
capere nequit intellectus; in illud ergo immergatur oportet,
non ut ea curiosius perscrutetur, imo vero ut ea plene et corde
dilatato admiretur: *mirabitur et dilatabitur cor tuum*. Altissi-
mum ergo hoc admiremur mysterium. *Aze*.

Bonitas, sapientia et omnipotentia mirabiles Dei sunt perfe-
ctiones, quibus quasi tribus manus suæ digitis, omnia facit,
omnia regit, omniaque conservat: *appendis tribus digitis
molem terræ* (Isa. 40). Verum est, quod aliqua Dei opera ejus
bonitati, alia ejus sapientiæ et alia ejus potentiae speciali quo-
dam titulo tribui et adjudicari soleant; unde communiter mundi
creatio opus potentiae, creaturarum mirabilis ordo opus sapientiæ
et gratiarum effusio bonitatis opus esse dicitur. In omnibus

tamen Dei operibus tres illæ Dei simul emicant perfectiones, nec aliquid est Dei opus in quo bonitatis, sapientiæ et potentia divinæ radii non eluceant; præcipue tamen Eucharistia est quasi speculum, in quo hæc Dei perfectiones mirabiliter apparent. In hoc speculo eas nunc inspiciamus; in Eucharistia et bonitatem et sapientiam et potentiam Dei contemplerur, atque in ea admiremur 1. bonitatis Christi excessus; 2. sapientiæ Christi adinventiones; 3. potentia Christi prodigia. Hæc in Eucharistia mirari debet cor nostrum: *mirabitur et dilatabitur cor tuum.*

I PARS.

In Eucharistia admiremur bonitatis Christi excessus.

Christus Dominus Eucharistiam instituit, in Eucharistia se nobis dat ad manducandum et in Eucharistia residet, ac usque ad mundi finem permanebit. Eucharistiam instituit Christus ipsa nocte qua traditus est: *in qua nocte tradebatur* (Cor. 11); in Eucharistia se nobis dat ad manducandum, quotiescumque ad illum sumendum accedimus: *accipite et manducate*; et in Eucharistia usque ad mundi finem in tabernaculis nostris permanebit: *ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi* (Matth. 28). Maxima autem dicenda bonitas 1. Christi hoc Sacramentum instituentis; 2. Christi in hoc Sacramento ad nos venientis; 3. Christi in hoc Sacramento nobiscum manentis.

1. Juxta vulgatissimam sancti Dionysii sententiam, *omne bonum est sui diffusivum*; ideo cum Deus sit infinite bonus, infinite etiam eum diffusivum et communicativum esse oportet. Profecto infinita Dei habetur communicatio ad intra, seu intra Divinitatis sinum, cum Pater æternus divinam sui ipsius naturam Filio, et uterque eandem Spiritui Sancto communicat. Deus autem, ut incomprehensæ bonitatis suæ magnitudinem ad extra, sive in ordine ad creaturas manifestaret, se ipsum

infinite in Verbi incarnatione et in Eucharistiæ institutione communicavit; in incarnatione quidem, cum Verbum æternum humanæ Christi naturæ uniri voluit; et in Eucharistiæ institutione, cum Christus ipsa nocte, qua tradebatur, divinum hoc instituit Sacramentum, in quo seipsum Deum et hominem omnibus sumere volentibus, ac ut ait sanctus Chrysostomus, *singulis fidelibus per hoc mysterium se communicat* (hom. 23 in Matth.). O infinitam Dei summe boni communicationem! o infinitam etiam Dei Eucharistiam instituentis bonitatem! Christus qui ab incunabulis magna hominibus amoris et bonitatis suæ testimonia dederat, specialiora eis, ut ait S. Joannes Evangelista, circa vitæ suæ finem dilectionis et bonitatis signa præbuit: *cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos* (Joan. 13). Major quidem Christi in vitæ suæ fine erga homines bonitas tunc illuxit, cum ipsa nocte, qua tradebatur, Eucharistiam instituit, in qua se comestibilem fecit, sequè in cibum hominibus dedit: *Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens, fregit et dixit: accipite et manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur* (1 Cor. 11). Ecce institutionem Eucharistiæ, in qua Christi bonitas quam maxime manifestatur non solum quia instituit Sacramentum, in quo ipse fit cibus hominum; verum et quia illud instituit, *qua nocte tradebatur*; ipsa nocte nubila et tenebrosa, in qua pontifices adversus illum insurrexerunt, in qua perfidus Judas illum prodidit, et in qua flagella, clavos et crucem, cui affigendus erat, carnifices præparabant. Hæc, inquam, nocte in qua homines illum dire persequebantur, ipse amoris igne succensus, panis et vini accepit elementa, eaque in corpus et sanguinem suum transubstantiavit, ut se manducandum hominibus traderet: *in illo fervoris excessu*, inquit S. Bernardinus, *quando paratus erat pro nobis in mortem tradere vitam suam, ab excessu amoris majus opus agere coactus est, quam unquam operatus fuit ab origine mundi; dare nobis corpus suum in cibum et sanguinem suum in potum* (serm. 54, art. 2). O ineffabilem Christi erga nos bonitatem! o ardentem ejus amorem! o admirandam ejus erga

nos charitatem! o Domine Jesu, certe plus quam explicari et concipi possit, dilexisti nos in fine vitæ tuæ, cum adorandum Eucharistiæ Sacramentum instituisti. *Maxima etiam patet bonitas Christi ad nos et intra nos venientis.*

2. Non solum Sacramentum instituit Christus, in quo posset omnibus se dare et communicare; revera omnibus hoc Sacramentum sumere volentibus se communicat et intra illos venit. Non solum dat corpus suum dignis et amicis, illud etiam non subtrahit indignis, malignis et inimicis; appropiant super eum nocentes, ut edant carnes ejus; tantaque, ut ait Doctor Angelicus, est Christi bonitas, ut permittat se *sceleratorum etiam manibus tractari, et inimicorum ac immundorum dentibus in Sacramento lacerari* (opus. 58, 15). Si Christus soli Mariæ Virginis, aut apostolis, aut aliis quibusdam pereximie sanctitatis viris corpus suum sumere permisisset, hanc ejus bonitatem omnia sæcula proclamassent; at longe major est Christi erga homines bonitas, dum justis et peccatoribus, dignis et indignis se dat ad manducandum; omnibus se præbet in cibum et æque vere in Judæa, ac in Petri corpus intrat, *ita quod*, ut ait D. Thomas, *uniantur in unitate corporis cibus et sumens* (Ubi sup.). O portentosam Christi erga nos bonitatem! Ut Artemisiam Mausoli Cariae regis uxorem, sum, plus quam credi potest, virum amasse perhibeant historici, de illa narrant, quod nedum undequaque accersiri curaverit viros eloquentissimos, qui mariti sui facti virtutes et res præclare gestas orationibus suis exornarent, nec solum etiam sepulchrum, a nomine regis *Mausoleum* dictum, edificari curaverit adeo splendidum et magnificentum, ut inter septem orbis miracula fuerit annumeratum; præterea in majus amoris argumentum mariti ossa in pulveres jusserit redigi minutissimos, quos postea vino commixtos e bibit, ut quantum fas esset, a marito non separaretur, ac intra se haberet quem diligebat. Magnus quidem extitit hujus mulieris amor; longe major tamen Christi erga nos extitit bonitas, qui corpus et sanguinem suum ita sub speciebus Eucharisticis aptavit, ut a nobis edatur, intra nos veniat, nobis se commisceat,

ac nobis quodammodo uniatur. Unde sicut olim pocula amatoria, seu philtra faciebant amantes, ut aliorum sibi amorem conciliarent, ita Christus quasi cœleste philtrum et poculum vere amatorum exhibet nobis in Eucharistiæ Sacramento, in quo ad nos et intra nos venit, nobisque corpus suum ad manducandum, et sanguinem ad bibendum præbet. O pereximium Christi erga nos amorem! O nunquam satis prædicandam ejus bonitatem! En maximam bonitatem Christi in Eucharistia ad nos venientis: *videamus supereminentem etiam bonitatem Christi in Eucharistia nobiscum manentis.*

3. Non est qui neget, Christi Salvatoris bonitatem maxime eluxisse in hoc, quod cum hominibus versari et triginta trium annorum tempore manere dignatus sit; hanc autem Christum multiplicavit bonitatem: *multiplicasti misericordiam tuam*, seu, ut alia habet versio, *extendisti misericordiam tuam* (Ps. 35); Christus enim, cujus tanta fuerat bonitas et misericordia, ut his in terris aliquibus annis visibiliter commoraretur, suam adhuc multiplicavit et extendit bonitatem, cum nobiscum invisibiliter in Eucharistiæ Sacramento usque ad mundi finem manere voluit. *Ecce*, inquit, *ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*: ubinam est Christus nobiscum? quo in loco nobiscum manet? *in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento*, ut exponit Lyranus, ibique manet non per intervalla, sed continue; non in una hostia consecrata, at in omnibus; non ad breve aliquod tempus, verum usque ad mundi terminum: *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. O magnam Christi bonitatem! Magna censeretur Christi bonitas, si in unico mundi loco, verbi gratia, in monte Thabor, aut in urbe Roma manere voluisset; ingens etiam ejus diceretur bonitas, si in unica hostia consecrata aliquibus dumtaxat anni diebus, v. g. in festo Paschatis, aut Pentecostes morari stauisset. Cum autem Christus non in unico loco, non in unica hostia, non per intervalla, nec ad breve tempus, sed in omnibus fere mundi locis, et in omnibus hostiis consecratis maneat, ibi, quousque corrumpantur species, assidue resideat, ac nobiscum usque ad mundi finem in Eucharistia moretur: *ego*

vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi, nonne mirabilem ac ineffabilem se prodit Christi bonitates? Deos suos vinculis alligatos, ne ab iis desererentur, nonnullæ custodierunt nationes: sic Lacedæmonii Martis statuam catenis ligatam tenebant; sic Herculis simulacrum aureis funibus alii detinebant populi; et Apollinis statuam, ne auferretur, alii solícite servabant. Nos vero minime cogimur Christum Deum et Dominum nostrum detinere; ipse enim nobiscum est in Eucharistia, ibi nobiscum manet, ac aureis charitatis et bonitatis suæ catenis constrictus usque ad mundi finem manebit. Unde non est necesse, ut ei cum discipulis dicamus: *mane nobiscum, Domine* (Luc. 4, 25), cum e converso peramanter ipse dixerit nobis: *ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*. O admirabilem, ac omni admiratione dignam Christi bonitatem! Clamabat regius Propheta, *quam bonus Israël Deus!* et nos pariter stupentes clamemus, *quam bonus Christus Eucharistiam instituens!* quam bonus Christus ad nos in Eucharistia veniens! quam bonus Christus nobiscum in Eucharistia manens! Hanc Christi bonitatem admiratur Chrysostomus, dicens, omnes bonitatis Dei thesauros in Eucharistia esse reconditos: *Eucharistiam cum dico, omnem benignitatis Dei thesaurum aperio* (hom. 24 in 1 Cor.): admiremur et nos Christi bonitatem in Eucharistia, ac pro tanto beneficio debitas ei gratias referamus. Dixit Christus, quod *ubicunque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ* (Matt. 24, 28); illud corpus de quo Christus loquitur, est corpus ejus in Eucharistia residens, circa quod, ut ait divus Ambrosius, congregari debent fideles: *bonæ aquilæ circa altare; ubi enim corpus, ibi et aquilæ (de Sacram. 4, 2)*; circa illud corpus volitemus, ut Christo gratias referamus, ut fidei, humilitatis, amoris et aliarum virtutum actus eliciamus; ac ut portentosos bonitatis Christi excessus admiremur. Atque hos excessus præcipue admirari debemus antequam ad sanctissimum hoc Sacramentum recipiendum accedamus; tunc totus intellectus admirari et totum cor nostrum in admiratione bonitatis Christi dilatari debet: *mirabitur et dilatabitur cor tuum.*

Ad hæc in Eucharistia admirari etiam debemus *sapientiæ Christi adinventiones.*

II PARS.

In Eucharistia admiremur sapientiæ Christi adinventiones.

In naturæ et gratiæ operibus mirabilis est Dei sapientia; nullum est opus, quantumvis parvum et exile, in quo æternæ hujus sapientiæ characteres non eluceant, in quo non legatur, supremum aliquem esse officem, qui omnia mirabili cum sapientia operatus est: *omnia in sapientia fecisti* (Ps. 103). Divinæ hujus sapientiæ adinventiones admirabatur, et in iis enarrandis exercebatur Psalmographus, dicens: *in adinventionibus tuis exercebor* (Ps. 76, 13). Ejusdem et ego sapientiæ adinventiones nunc in Eucharistia admiror; quæ quidem maxime mirabiles comprobantur ex eo quod in illa Christus modum invenit, quo corpus suum sit simul I. in cælo et in terra; 2. magnum et parvum; 3. manducatum et integrum.

1. Cordi Christi ex hoc mundo discessuri, duo, ut ait divus Augustinus, inerant amores inter se pugnantes, atque ad opposita Christum sollicitantes; unus in cælum ascendere et alter in terra manere ei suadebat; unus ad patriam redire cœlestem et alter in terris inter homines morari impellebat; unus ostendebat necessarium esse, ut in terra remaneret, ne ab hostibus, tanquam lupis rapacibus, Ecclesia dilaniaretur; et alter dicebat, Spiritum Sanctum ad Ecclesiam non descensurum, nisi ad Patrem unde venerat, ipse remigraret. Quid igitur tunc facto opus est? quo se vertet Christus? cujus amoris propensionibus suffragabitur? si a terra discedat, ut ascendat in cœlum, Ecclesia suo orbabitur capite et protectore; si autem non ascendens in cœlum hic in terris remaneat, hominibus non aperientur cœli, nec Spiritus Sanctus super eos descendet; quid ergo faciet Christus? deseret ne terram, ut in cœlum ascendat? abstinēbitne ab ascensu in cœlum, ut in terra remaneat? ascendet

simul et remanebit: sapientia enim ejus invenit modum supra omnem modum, quo utrumque fiat, ut scilicet ad Patrem ascendat quoad propriam formam et nobiscum maneat in forma cibi sacramentaliter. Quo pacto utrique amori satisfacit Christus: amori scilicet perfectionem flagitanti, dicens: *vado ad Patrem*; et amori mansionem in terris suadenti, dicens: *ecce ego vobiscum sum ad consummationem sæculi*. O mirabilem Christi sapientiam! Usitatum habetur inter amantes, quando quis eorum abscedit dicere, *etsi abeo, tecum maneo*. Hyperbolicus sane hic loquendi modus ad indicandum, amantem a persona amata nunquam discedere unaque cum illa mente et corde semper remanere. Quod autem hyperbolice alii dicunt amantes, Christus, qui est supra veritates, absque hyperbole dicere potuit; quando enim ab hominibus discessit, cum iis remansit; quando in cœlum ascendit, terram non reliquit: simul *ipse sursum, ipse deorsum*, ut loquitur D. Augustinus (ser. 4 de verb. D.) et ut ait Doctor Angelicus, *corpus Christi vere est in cœlo et vere est in terra*. O portentosam sapientiam Christi, qui modum invenit, quo corpus suum sit simul in cœlo et in terra; et quo corpus suum sit simul magnum et parvum!

2. Credit sancta Mater Ecclesia et docet Catholica Fides, totum Christi corpus esse vere in Eucharistia æque magnum ac in cruce et in cœlo: *ibi est ita magnum et perfectum*, inquit Doctor Angelicus, *sicut fuit in cruce, et ita magnum sicut in die Paschæ resurrexit* (opusc. 59, 3). Tanta autem est Christi sapientia, ut invenerit modum, quo suum corpus tam magnum in Eucharistia, in eadem sit etiam parvum, non quidem ratione sui, sed ratione parvæ hostiæ in qua totum remanet, et quasi clauditur; ut enim ait D. Thomas, « corpus Christi non est sub hostia naturaliter, sed sacramentaliter, et ideo non est ibi, ut locatum in loco, nec sub dimensionibus propriis, sed sub dimensionibus quæ prius fuerunt, scilicet panis et vini, et ideo cum substantia de se, in quantum substantia, locum non occupet, nec requirat, nisi in quantum est sub dimensionibus quantitatis, sequitur ex hoc, quod corpus Christi in Sacramento non requirat, nec occupet

plus loci, vel de loco, quam dimensiones panis, sub quibus velatur et regitur, occupant et requirunt ». Ecce quomodo corpus Christi in Eucharistia sit simul magnum et parvum; et ecce etiam mirabilem Christi sapientiam. Admirati sunt antiqui sapientiam Myrmecidis, ac artificiosam ejus manum, qua currum quatuor rotis volubilem, ac omnibus suis partibus instructum, quem una muscæ ala tegere poterat, fabricare valuerit. Nobis vero miranda magis Christi sapientia, qui totum corpus suum sub parva hostia, imo sub minima hostiæ particula reponit, ita quod sit simul magnum et parvum, magnum quidem in se, et parvum ratione spatii intra quod remanet. Quod explicant theologi dicentes, extensionem localem actualem non esse de essentia corporis, sed solummodo aptitudinalem, vel radicealem; idcirco cum actualis extensio localis, seu in ordine ad locum, non sit de essentia corporis, hanc extensionem a suo corpore sustulit Christus, et fecit, quod in Eucharistia non extendatur acta localiter, sed solum aptitudinaliter intrinsece et in ordine ad se, ita quod partes corporis sui non sint confusæ, et habeant distinctionem et ordinem corpori humano congruentem. Unde fit, ut Corpus Christi in se magnum, parvum efficiatur ratione parvæ hostiæ et parvi spatii, in quo est et in quo residet. Quomodo hæc fiant difficillime concipitur, nec intelligere potest imaginatio nostra quomodo tam magnum corpus sub parva hostia contineatur; illud tamen variis similitudinibus explicant Doctor Angelicus et D. Bernardinus. Sicut, inquit, species et figura turris, montis, vel solis, tota recipitur et comprehenditur in oculo, qui est parvus, ita et Christi corpus, quod est magnum, intra minutissimam hostiæ particulam continetur. Sicut in parvo speculo apparet imago maximi hominis, ita in parva hostia remanet magnum Christi corpus. Sicut anima nostra, ut ait D. Augustinus, est tota in toto corpore, et ita magna in corpore infantis, sicut in corpore gigantis, quia propter corporis augmentum vel diminutionem, sive alienjus membri truncationem, ipsa anima non minuitur vel augetur, ita, inquit S. Bernardinus, *cum corpus Christi ipsa hostia majus sit, nihilominus intra tam parvam hostiam continetur; non ta-*

men contractum, sed ita magnum atque perfectum, sicut in caelo est (ser. 54, a. 1). Miremini sapientiam Christi, qui invenit modum, quo corpus suum in Eucharistia sit simul magnum et parvum; *et qui invenit etiam modum, quo corpus suum sit simul manducatum et integrum.*

3. Dixit Christus: *accipite et comedite, hoc est corpus meum* (Matth. 26). Accipiunt et manducant fideles; ita tamen Christi corpus sumunt et manducant, ut nunquam minuatur, vel consumatur; semper integrum perseverat: *sumit unus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille, nec sumptus consumitur* (D. Th. in *Mis. SS. Sacr.*). «Sicut homo, inquit S. Bernardinus (Ubi sup. 2), cum comeditur a leone, anima ejus non consumitur, sed tantum corpus; sic dum hostia sumitur a sacerdote, non consumitur corpus Christi, sed tantum panis species. Et sicut corrupto hominis corpore anima integra separatur, sic facta corruptione circa species panis, desinit esse corpus Christi, et tamen integrum remanet». Id adumbrare voluit Christus miraculo quinque panum, quos benedixit et ex quibus plurima hominum millia satiavit, et nihilominus, Deo illos multiplicante, non fuere imminuti, quin potius ita superabundarunt ut variae sportae ex his fuerint repletae. *Non est ergo mirum, inquit Doctor Angelicus, si Deus conserveat suum corpus, ut comestum non diminuat, nec consumatur, qui dictos panes non solum sic conservare potuit, sed etiam augmentare* (opusc. 59, 8). O mirabilem sapientiam Christi, qui corpus suum dedit in cibum inconsumptibilem, qui a fidelibus sumitur et usque ad mundi finem sumetur, quin tamen vel in minimo consumatur, aut minuatur, atque semper integer perseverat. Miramini in Eucharistiae Sacramento sapientiam Christi, quae tanta est, ut caelum adiens, nobiscum remanserit; quae tanta est, ut corpus suum, licet magnum, sub parva panis particula posuerit; et quae tanta est, ut corpus suum ab hominibus manducari volens, illud semper integrum et inconsumptum servaverit ad hoc ut iis esset in cibum perpetuum. Tanti faciebat Salomon, quod Templum suum Deus incolere dignaretur, ut admirans dixerit: *ergone putandum est, quod vere Deus ha-*

bitet super terram? (III Reg. 8, 28), similiter et nos admirantes dicamus: *ergone putandum, quod cum Christus in caelum visibiliter ascendit, nobiscum in Eucharistia invisibiliter remanere voluerit? ergone putandum, quod Christus corpus suum magnum sub parva hostia constituere dignatus sit? ergone putandum, quod Christus corpus suum semper ad manducandum dare et semper integrum servare velit, ad hoc ut in perpetuum fidelium usui deserviat?* Haec sunt admirabiles sapientiae Christi adinventiones in Eucharistia, quas saepissime admirari expedit fideles, ac praecipue antequam sanctissimum hoc Sacramentum sumant; tunc corda nostra admirari et in earum contemplatione dilatari debent; *mirabitur et dilatabitur cor tuum*. In Eucharistia *admirari etiam debemus potentiae Christi prodigia.*

III PARS.

In Eucharistia admiremur potentiae Christi prodigia.

Tanta est Dei potentia, ut solo verbo caelum et terram, elementa et mixta, angelos et homines creaverit: *ipse dixit et facta sunt; ipse mandavit et creata sunt*. Hanc Dei potentiam in omnibus naturae et gratiae operibus admirabatur regius propheta, eamque ineffabilem esse praedicabat dicens: *quis loquetur potentias Domini?* Eam hodie in solo Eucharistiae Sacramento admirabor, ubi mirabiliter elucet et in panis ac vini substantia et in accidentibus Eucharisticis et in corpore Christi: 1. *in panis ac vini substantia*, quae tota immutatur; 2. *in accidentibus Eucharisticis*, quae sine subjecto existunt; 3. *in corpore Christi*, quod simul est in pluribus locis.

1. Sancta Romana Ecclesia credit, totam panis et vini substantiam per consecrationem converti in corpus et sanguinem Christi, ita quod in instanti immediate sequente prolationem horum verborum: *hoc est corpus meum, et hic est calix sanguinis mei*, tota panis et vini substantia in corpus et sanguinem Christi sit immutata. In aliis mutationibus tam naturalibus quam

supernaturalibus, immutata manente substantia, sola forma mutatur, ita quod una forma alteri succedat in eadem materia. Sic cum comburitur lignum, fit naturalis quædam mutatio a forma ligni ad formam ignis; remanet eadem materia in igne, quæ prius fuerat in ligno. Sic etiam in mutationibus mirabiliter effectis; cum v. g. uxor Lot transmigrata est in statuum salis, cum virga Moysis versa est in colubrum et cum in nuptiis Canæ Galilææ aqua est effecta vinum, in his aliisque conversionibus præternaturalibus locum habuit tantum mutatio formæ, ita quod destructa præcedente, alia advenit in eodem subjecto. In Eucharistia vero fit conversio totius substantiæ panis et vini in totam substantiam corporis et sanguinis Christi; quæ conversio vocatur *transubstantiatio*, seu conversio totius substantiæ in totam substantiam. Ad istam autem conversionem attingere nequit virtus agentis cuiusvis naturalis; non eam naturaliter facere possunt homines, non angeli; in ea autem elucet potentia Dei, qui illam quam facillime operatur, nempe per solam consecrationem, seu per solum verbum Christi, ore Sacerdotis prolatum. Sicut enim, inquit D. Thomas, verbum Papæ per suos nuncios promulgatum, facit omnes prælatos in unum Concilium convenire; ita Christus verbo suo per suos nuncios sacros sacerdotes proloquitur, facit ut tota panis et vini substantia in corpus et sanguinem suum immutetur. O mirabilem Christi potentiam! Idem D. Thomas sic ratiocinatur, « sicut in principio creavit Deus cælum et terram et omnia quæ in eis sunt solo verbo suo, secundum illud (Genes. 1) *fiat lux*: et sicut fecit de omnibus et singulis creaturis ab initio creatis, secundum quod Psalmista dicit: *Verbo Domini cæli firmati sunt*; sic facit Deus in Sacramento, quia secundum Augustinum, *accedit verbum ad elementum et fit Sacramentum*. Et hoc est quod dicit D. Ambrosius: *si tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse quæ non erant, quanto magis operatorius est, ut quæ erant, in aliud commutentur?* » Miramini Christi potentiam in augustissimo Eucharistiæ Sacramento, quæ tanta est, ut solo verbo totam panis et vini substantiam in corpus et sanguinem suum con-

vertat. *Ejus potentiam etiam patet in accidentibus Eucharisticis, quæ sine subjecto existunt.*

2. Destructa panis et vini substantia, remanent color, sapor, odor et alia accidentia, quæ substantiæ panis et vini antea inhærebant. Hæc autem accidentia non inhærent corpori Christi, quod in Eucharistia non est album, nec rotundum, nec sapidum; ibi sunt quasi nebula operiens gloriam Domini et quasi velum sacrum, intra quod latet Christi humanitas divinitati conjuncta. Quomodo hæc accidentia sine subjecto esse possint, vix concipere potest humana ratio; *accidentis esse est inesse*, seu ordinatur accidens ad inhærendum; ideo difficillime concipi potest, quomodo sint accidentia et actu non inhæreant. Tamen plurima Deus perficere potest, quæ humanus intellectus capere non valet; *dicamus*, inquit Augustinus, *Deum aliquid posse, quod nos fateamur; investigare non posse*. Et ut ait Tertullianus, *male Deum norunt, qui non putant Deum posse quod non putant*. Unde licet difficillime concipi queat accidentia Eucharistica manere sine subjecto, per Dei potentiam fit, ut sine subjecto existant. Verum est, quod accidentia naturaliter inhærerent appetant et quod naturaliter sine actuali inhærentia esse nequeant; atvero per Dei potentiam fit, ut actu non inhæreant. Sicut enim per potentiam suam infinitam Deus naturam humanam Christi absque propria subsistentia et personalitate servavit, ita et accidentia Eucharistica servare potest et servat absque actuali inhærentia. Et quis censebit Deum, qui potentia sua intolerabilem mundi molem sustinet, non valeat debilia quædam accidentia absque subjecto sustinere? Hoc quidem potest Christus et hoc per suam omnipotentiam operatur: *facit Deus*, inquit S. Bernardinus, *ut ea quæ erant in alio per naturam, scilicet accidentia, virtute divina stabiliantur inesse sine aliquo subjecto*. Cujus rei rationem affert idem. S. Bernardinus, dicens: « ea quæ non sunt proprie, sed insunt, accidentia sunt; quæ Deus facit esse præter subjectum, atque per se subsistere tamquam ea quæ per se sunt scilicet subjective. Potest autem hoc divina virtus efficere; quia causa prima plus influit in causatum esse, quam causa secunda.

Causa enim accidentium prima Deus est; sed causa secunda est substantia. Sublata igitur influentia substantiæ respectu existentiae accidentium, remanet influentia causæ primæ », qua scilicet fit, ut accidentia sine subjecto existant. Ecce mirabile prodigium potentiæ Christi in Eucharistia. Aliud adhuc ejusdem potentiæ prodigium in ea elucet; *in hoc scilicet, quod corpus Christi sit simul in pluribus locis.*

3. Non solum credimus, Christum simul in cælo esse et in terra; in cælo visibiliter ac præsentia naturali; et in terra invisibiliter ac præsentia sacramentali; insuper dicimus, eum in diversis locis adesse sacramentaliter, ubicunque scilicet sunt hostiæ debite consecratæ; ut enim ait summus Pontifex Innocentius tertius, *sicut Christus secundum divinitatem essentialiter est in omnibus rebus; ita secundum humanitatem sacramentaliter totus est in pluribus locis.* Et ut fatur sanctus Augustinus, *intelligendum est, corpus Christi esse in uno loco, id est, verum corpus in omni altari sacramentaliter est, ubi celebratur.* Idem Augustinus asserit, Christum se tulisse in manibus suis postquam, accepto pane, hæc verba protulit: *hoc est corpus meum*; Christus, inquit, *ferebatur in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: hoc est corpus meum.* Erat ergo Christus tunc in duobus locis, aliter non se tulisset in manibus; sicut itaque tunc Christus corpus suum in duobus locis præsens exhibuit, ita et illud præsens efficit in omnibus locis, ubi hostiæ consecrantur. Quod præclara similitudine explicat Doctor Angelicus, dicens: « si faciei tuæ plurima proponas specula, in omnibus æqualiter et integraliter una apparebit facies; sic est revera in Sacramento Christi, qui speculum dicitur; Christus enim idem et totus est in omnibus locis, ubi est Eucharistiæ Sacramentum. Dices forsitan, te concipere non posse, quomodo idem corpus Christi sit simul in diversis locis; sed recordare, Christum esse omnipotentem et majora posse facere, quam ratio tua possit capere. Unde in his et similibus quæ fides docet, dic semper, cum qui te credere jussit, esse omnipotentem, ac ea facere posse, quæ nos credere jubet. Hæc

sit ratio tua, inquit Augustinus, hoc sit fundamentum, quo ad firmiter credendum compellaris: *qui te magna credere jussit, omnipotens est. Sit ergo pro lance rationis, omnipotentia Creatoris.* Verum est, ut ait Hugo a S. Victore, quod secundum legem a Deo in natura positam, idem corpus non possit esse simul in diversis locis; verum cum quilibet legislator possit dispensare in lege quam ipse statuit, imo oppositum ordinare, ita et Christus, qui ut Deus hanc legem statuit, in ea dispensare potest, ac revera dispensat, efficiens, ut corpus suum sit simul in pluribus locis. Idem aliis verbis docent theologi, duplicem in Deo distinguentes potentiam, ordinariam unam et extraordinariam alteram. Illa natura leges servat, agitque juxta ordinem in natura positum; ista vero agit contra ordinem naturæ, ac ad omnia possibilia et non repugnantia se extendit. Et sic per potentiam ordinariam facit Deus, ut comburat ignis; per extraordinariam vero ignis activitatem aliquando suspendit, ut in fornace Babylonis. Per primam facit, ut sol indesinenter ab Oriente in Occidentem volvatur; per secundam vero illum aliquando immobilem reddit. Et similiter per potentiam ordinariam facit, ut unum corpus unico sit in loco et non in pluribus; per potentiam extraordinariam facit, ut corpus suum diversis in locis præsens fiat. O admirabilem Christi potentiam in Eucharistia! certe in ejus consideratione mirari, ac dilatari debet cor nostrum: *mirabitur et dilatabitur cor tuum.* Ad Deum oculos suos semper habebat regius propheta: *oculi mei semper ad Dominum*; oculos et nos semper habeamus ad Dominum nostrum in Eucharistia manentem, ac mirabilia operantem; ibi oculos, mentes et corda nostra fixa sint, ut mirifica potentiæ ejus prodigia admiremur: *venite, inquit idem Propheta, et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram.* Magnum prodigium, quod fecit Christus super terram, est sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, in quo plurima elucent potentiæ ejus prodigia; hæc videnda, hæc contemplanda, hæc miranda sunt tunc præcipue, cum Christum sumpturi ad sanctam Eucharisticam mensam accedimus; tunc maxime ejus mirari debemus po-

tentiam, ac in ejus admiratione dilatari debet cor nostrum: *mirabitur et dilatabitur cor tuum*. Proh dolor! multi et bonitatis et sapientiæ et potentiæ ejus obliviscuntur, divinamque sticam mensam despiciunt: *mensa Domini despecta est*; imo et multi criminibus suis contaminant: *mensa Domini contaminata est*. O ingratitude fidelium, qui mentis oculos ad Eucharisticum convivium convertere recusant et quæ in illo mirabilia fide conspiciuntur, admirari renuunt! O fratres, saltem ante communionem Christi bonitatem, sapientiam et potentiam in Eucharistia admiremini, et hæc admiratio vos inducat ad sanctissimum hoc Sacramentum summa cum preparatione recipiendum, ut ejus virtute gratiam et gloriam obtineatis. *Amen*.

CONCIO TERTIA.

Quomodo fiet istud? (Luc. 1, 34).

Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit (1 Cor. 11, 29).

Si quandoque judicis munere fungi peroptarem, ad hoc maxime, ut adversus indigne communicantes sententiam ferrem. Nec nimis gravia censori possent supplicia, quibus illos addicerem, cum plus quam dici et concipi queat, enormia sint crimina, quorum rei efficiuntur. Non est qui Judæ non detestetur scelus; nemo qui adversus hunc proditorem non irascatur et qui non eum supra omnes homines scelestum censeat; non tamen minus gravia sunt indigne communicantium scelera: hi Judæ crimina participant et simul cum illo judicium sibi manducant: *qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit*. Quapropter sicut initium omnis boni est declinare a malo, ita et magna ad Eucharistiam digne recipiendam dispositio erit,

si quisque ab indigna et mala communione caveat. Quod ut quisque præstet, adversus indigne recipientes sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum hæc erit concio. *Ace*.

Tria simul et semel enormia commisit peccata Judas, cum Christum in horto Gethsemani osculatus est: *primum* est hypocrisis infanda, quia Christum prodidit, se ejus amicum simulans: *secundum* est gravis ingratitude erga Christum, a quo ad apostolatam vocatus fuerat et a quo innumera alia beneficia receperat: *tertium* est horrendum sacrilegium, quod perpetravit, cum polluto et probroso ore suo Christum osculari, ac divinum ejus os tangere ausus est: *Juda, osculo filiam hominis tradis?* (Luc. 22, 48). O quam gravia et horrenda hujus apostoli fuere scelera? Quis hæc audiens sancto in Judam non accendatur odio? quis adversus scelerosum hunc discipulum non irascatur? quis non clamet eum esse indignum omni gratia et æternis suppliciis dignum? Non solum autem adversus Judam insurgendum et clamandum, verum et adversus omnes qui indigne, seu in statu peccati mortalis, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum accipiunt; hi etenim immania Judæ crimina participant: hi simul cum Juda sunt et hypocrite et ingrati et sacrilegi, eo quod indigna communio sit hypocrisis, ingratitude et sacrilegium: est 1. infanda hypocrisis; 2. gravis ingratitude; 3. horrendum sacrilegium.

I PARS.

Indigna communio est infanda hypocrisis.

Si hypocritis pluries maledixit Christus, dum in hoc mundo versaretur, dicens: *væ vobis, hypocritæ* (Matt. 23); maledictione et execratione sua non minus ferit indigne communicantes, veluti hypocritas, qui videntur boni christiani; angeli Dei et amici Christi, cum tamen sint 1. foris boni christiani